

سرگذشت و سرنوشت خصوصی‌سازی

دکتر حسین قربانزاده

رئیس کل سازمان خصوصی‌سازی و معاون وزیر اقتصاد

بعد از پایان جنگ تحمیلی و با تدوین و اجرای اولین برنامه پنج ساله توسعه اقتصادی کشور، خصوصی‌سازی نیز عملاً از سال ۱۳۶۸ به صورت جدی مطرح شد و دولت در صدد واگذاری بخشی از فعالیت‌های اقتصادی متعلق به دولت و شرکت‌های دولتی به بخش‌های غیردولتی درآمد، اما خصوصی‌سازی به صورت امری سازماندهی شده و بر اساس قوانین و مقررات مشخصی و شفاف با محوریت متمرکز سازمان خصوصی‌سازی به عنوان سازمان اجرایی مورد نظر، عملاً از سال ۱۳۸۰ با اجرایی شدن فصل سوم قانون برنامه سوم توسعه، آغاز گردید. قانون برنامه چهارم توسعه - مصوب ۱۳۸۳ - نیز به عنوان مکملی مناسب برای قانون مذکور با برداشتن

گامی بسیار مهم در جهت ارتقای مفهوم خصوصی‌سازی این امر را به صورت انجام واگذاری هدفمند با پیگیری هدف‌های نهفته در پس آن دنبال نمود.

در این میان ابلاغ سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی در سال‌های ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵، شروع فرایند اجرای طرح توزیع سهام عدالت از سال ۱۳۸۵، ابلاغ قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی در سال ۱۳۸۷، از جمله نقاط عطف مرتبط با سازمان خصوصی‌سازی بوده است؛ که هر کدام به نوبه خود تأثیرات شگرفی بر فرآیندهای اجرایی، اهداف و عملکرد این سازمان بر جای گذاشته است. اما جدیدترین این تحولات، شکل‌گیری چالش‌های موردی در زمینه برخی از واگذاری‌های این سازمان از سال ۱۳۹۷ می‌باشد که این چالش‌ها در سال ۱۳۹۸ به اوج خود رسید و موجب شروع فرآیند فسخ و یا ابطال برخی از قراردادهای واگذاری گردید. این امر نه تنها موجب تغییر شیوه واگذاری‌ها در سال ۱۳۹۹ و کاهش عرضه‌ها شد؛ به صفر رسیدن ارزش واگذاری‌ها در سال ۱۴۰۰ را به دنبال داشت.

در حالی که مروری بر آمار مربوط به واگذاری‌های ۲۰ سال گذشته بیانگر این بود که به لحاظ تعداد شرکت‌های واگذار شده تنها ۳ درصد چالشی بوده و ۹۷ درصد دیگر غیرچالشی محسوب می‌شوند. از نظر ارزش شرکت‌ها آمار چالشی‌ها حتی از این هم ناچیزتر بود به گونه‌ای که تنها یک درصد ارزش شرکت‌های واگذار شده در طول دو دهه گذشته چالشی بوده‌اند.

این آمار مستند که برخلاف اقوال مشهور و آنچه‌ای بود در اذهان عمومی جاافتاده است، ما را بر آن داشت تا با کمک همکاران خود در سازمان خصوصی‌سازی کارنامه ۲۰ ساله خصوصی‌سازی در اقتصاد ایران را زیر ذره بین ببریم و اشراف کاملی بر تک‌تک واگذاری‌های انجام شده و فرایندهای انجام شده بوجود آوریم.

مجموعه جلسات انجام شده و کارشناسی‌های صورت گرفته در چند ماه گذشته منجر به شکل‌گیری سند مهم و راهبردی «بهبود کیفیت حکمرانی دارایی تجاری دولت» شد. سندی که ایستگاه نهایی آن فرآیندهایی بود که در آن دارایی‌های دولت باید به نحو شایسته‌ای مدیریت بشود. از این منظر نفس خصوصی‌سازی و نفس ملی‌سازی و واگذاری‌ها دیگر اصالت ندارد بلکه طریقت دارد و مسیری است که ما را به هدف می‌رساند. اما حتماً آنچه‌ای که غایت کار و هدف نهایی تلقی می‌شود بهبود کیفیت حکمرانی دارایی تجاری دولت است.

بر همین اساس ارزیابی کاملی برای اینکه بتوانیم به این سؤال پاسخ دهیم که آیا بنگاه‌های واگذار شده، این هدف غایی در موردشان تحقق پیدا کرده است یا خیر را آغاز کردیم. سئوالاتی

نظیر این که آیا بین زمانی که دولت مالکیت و تصدی آن بنگاه‌ها را داشته، نسبت به زمانی که واگذار شده اند تفاوت مشهودی وجود داشته است؟ این تفاوت‌ها رو به رشد بوده اند یا بالعکس. مجموعه این سؤالات و کنکاش‌هایی که برای پاسخ دادن به آن انجام دادیم، ما را به این نتیجه رساند که نیاز داریم با برگزاری رویدادی در سطح ملی و با ترکیب تجربه‌های بین‌المللی، آنچه در ۲۰ سال گذشته در اقتصاد کشور در حوزه واگذاری‌ها رفته است را تبیین کنیم. تشخیص بدهیم چه عواملی تأثیرات اساسی را در فرایندها و عملکردها گذاشته و تجویزها و راهکار و راه‌حل‌هایی است که از دل این تشخیص بیرون می‌آید، چه خواهد بود.

برگزاری این رویداد کمک می‌کند که سیاستگذاران قوای مختلف، مجریان، قانونگذاران، قضات و کسانی که اختلافات این حوزه را حل و فصل می‌کنند یا در مراجع مختلف کسانی که قوانین و مقررات وضع می‌کنند حتی مجریانی که در امر خصوصی‌سازی چه داخل سازمان چه بیرون سازمان در سطح وزرای مربوطه و شرکت‌های مادر تخصصی هستند به یک برداشت واحد از موضوع دارند.

لذا در چند ماه گذشته همکاران ما در سازمان خصوصی‌سازی، تلاش وافر کردند که این رویداد بین‌المللی چهار روزه را به شکل شایسته و مفید برای اقتصاد کشور برپا کنند.

این برای اولین بار هست که دولت و حاکمیت در جمهوری اسلامی، تمامی آنچه که به بخش مردمی واگذار کرده را در یک رویداد بصورت متمرکز ارائه می‌کند و ترتیبات فرآیند واگذاری آنها و کارنامه و عملکردشان را در پیش چشم مسئولین و چهره‌های دانشگاهی و فعالین اقتصادی قرار می‌دهد. در این رویداد تصویر روشنی از ۲۰ سال واگذاری و حدود ۷۰۰ شرکتی که در طول این دو دهه واگذار شده، خواهیم داشت.

در بخش همایش این رویداد ارائه کلی موضوع واگذاری‌ها در دو دهه اخیر مطرح می‌شود و سخنرانان این همایش رؤسای قوا و مسئولان مرتبط با حوزه واگذاری‌ها هستند. همچنین رونمایی از سامانه معرفی و بررسی اطلاعات شرکت‌های واگذار شده، فرآیندهای واگذاری، خریدار قیمت پایه و اقساط و جزئیات واگذاری انجام خواهد شد. که به همگان این دسترسی را می‌دهد که تمام آنچه در فرایند ۲۰ ساله خصوصی‌سازی انجام شده را با قابلیت جست‌وجو و بصورت کامل مشاهده کنند.

۱۵ نشست تخصصی هم در بخش جنبی این همایش برنامه ریزی شده که بعد از ظهر این چهار روز با حضور اساتید برجسته دانشگاهی و مسئولین فعلی و سابق اقتصادی برگزار خواهد شد. از بین این نشست‌ها، ارائه دهنده ۴ نشست آن صاحب‌نظران خارجی حوزه خصوصی‌سازی از آمریکا، برزیل و لهستان هستند. از جمله آقای ویلیام مگینسون نویسنده کتاب مشهور «اقتصاد مالی خصوصی‌سازی» حضور دارد که در حوزه خصوصی‌سازی در دنیا آثار مرجع دارد. همچنین یکی از مقامات بانک جهانی هم با حضور در این نشست تجربه‌های موفق و ناموفق خصوصی‌سازی و دلایل آن را بررسی می‌کند.

در ذیل این همایش، نمایشگاهی هم در ۹ پویون نفت، نیرو، پتروشیمی، بانک و بیمه، کشاورزی، صنعت، صنایع معدنی، راه و شهرسازی و خدمات برگزار می‌شود و شرکت‌ها در قالب تقسیمات موضوعی مورد بررسی قرار می‌گیرند. هدف مجموعه این نمایشگاه این است، که بازدیدکنندگان این بینش را پیدا کنند که حوزه واگذاری‌ها چه تبعات و نتایجی به همراه داشته است و سرگذشت و سرنوشت خصوصی‌سازی در ایران به کدام سو رفته و خواهد رفت.

